

The specific integrative approach to formation of professional identity of future psychologists has been outlined. The need of using integrated training, which combines not only sense bases has been accentuated, like the one which combines not only the semantic or rich in content elements of professional knowledge and other important information but also whole layers of practical skills, and there is integration of subjective experience.

Key words: *professional identity, identification, self-awareness, integrative training, subjective experience, professional and educational space.*

Воронова Ольга Юрїївна - кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Мукачівського державного університету;

Ямчук Таїса Юрїївна - кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Мукачівського державного університету.

Voronova Olga - candidate of psychological sciences, PhD, senior lecturer of psychology chair, Mukachevo State University;

Yamchuk Taisa - candidate of psychological sciences, PhD, senior lecturer of psychology chair, Mukachevo State University.

УДК 159.9

DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2019-50-3-1-73-85>

Голентовська О.С.

ВИКОРИСТАННЯ LEITER-3 У ПРАКТИЦІ ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

ORCID: 0000-0002-6074-0903

У статті аналізується проблема проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини як базова функція діяльності команди фахівців інклюзивно-ресурсного центру. Розглядаються основні принципи та вектори роботи інклюзивно-ресурсного центру у відношенні до дитини, яка має особливі освітні потреби: можливість ранньої допомоги (з двох років); повага до індивідуальних особливостей дитини та пріоритетність її інтересів; запобігання дискримінаційним процесам та порушенню прав дитини та її батьків; нерозголошення конфіденційної інформації; визначення особливих освітніх потреб дитини, сильних сторін її особистості; розробка рекомендацій щодо її подальшого інклюзивного навчання; забезпечення надання системного кваліфікованого супроводу їй, а також батькам та педагогічним працівникам того освітнього закладу, в якому вона навчається або навчатиметься.

Здійснюється короткий огляд нормативно-правової бази, що визначає порядок проведення комплексного обстеження в межах діяльності інклюзивно-ресурсного центру. Наголошується на тому, що психологічна оцінка дітей в усіх інклюзивно-ресурсних центрах України відбувається відповідно до міжнародних стандартів психодіагностики, зокрема використовуються тести інтелекту, скринінгова шкала розладів аутистичного спектру, індивідуальне психоосвітнє оцінювання дітей з розладами аутистичного спектру за методикою ТЕАССН, диференційна діагностика розладу дефіциту уваги та гіперактивності разом із супутніми проблемами.

У фокусі наукових розвідок – особливості проведення психодіагностичного обстеження за тестом невербального інтелекту та когнітивних здібностей LEITER-3. Цей тест призначений для категорії осіб віком від 3 до 75+ років. Дозволяє здійснити об'єктивну оцінку рівня інтелекту, бо не потребує вербальних навичок. Так, Leiter-3 у роботі з особами, що мають порушення мовлення, розлади аутистичного спектру, порушення слуху та інші супутні розлади є першочерговим у застосуванні.

Також наведено приклад оформлення інтерпретації даних за результатами здійснення такої діагностики. Окреслено коло проблемних питань, які потребують подальшого ґрунтовного теоретичного та практичного наукового пошуку.

Ключові слова: командна діяльність, комплексна оцінка розвитку, інклюзивно-ресурсний центр, тести інтелекту, невербальні когнітивні здібності.

Постановка проблеми. Зміна пріоритетів державної політики у сфері освіти вказує на потребу в організації інклюзивного середовища, доступу до отримання освітніх послуг, якісної та професійної підтримки для усіх категорій осіб з особливими потребами. Останнє десятиліття – період стрімких перетворень у законодавчій базі, результатом яких є створення нових установ та організацій, введення до штату освітніх закладів нових посад, появи значної кількості громадських об'єднань та звернення уваги суспільства до проблеми інклюзивного навчання.

Створення в Україні мережі інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) є новим витком розвитку в напрямку підтримки для дітей (віком з двох до вісімнадцяти років), що мають особливі освітні потреби. Основне завдання ІРЦ полягає у проведенні комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини. В межах нашої країни на сьогодні, це єдиний механізм встановлення категорії особливих освітніх потреб та рекомендацій щодо організації оптимального освітнього маршруту для дитини. Крім того, серед пріоритетних завдань є

визначення сильних сторін особистості дитини, розробка рекомендацій щодо її подальшого інклюзивного навчання, забезпечення можливості надання системного кваліфікованого супроводу дитині, а також батькам та педагогічним працівникам того освітнього закладу, в якому вона навчається або навчатиметься (Про затвердження положення про ІПЦ, Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2017 р. №545).

Разом з появою нової структури, зміною акцентів проведення оцінки розвитку дитини: від традиційної медичної моделі до соціальної, відбувається зміна вимог до кваліфікації фахівців, що працюють в інклюзивно-ресурсних центрах. Процедуру комплексної оцінки розвитку в ІПЦ здійснюють практичний психолог, вчитель-логопед, вчитель-дефектолог, вчитель-реабілітолог. Так, для організації якісного обстеження дитини, державою закуплені комплекти психодіагностичних методик (WISC-IV, Leiter-3, Conners-3, PEP-3 та CASD), що відповідають міжнародним стандартам здійснення психологічної оцінки дитини. Також, проведено масштабний комплекс заходів щодо навчання та сертифікації практичних психологів ІПЦ з метою отримання ними статусу користувачів цих психодіагностичних інструментів.

Формування єдиної методології обстеження дітей з особливими освітніми потребами в межах всієї країни ставить ряд викликів перед фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів. В першу чергу це стосується коректного та кваліфікованого використання комплексу інструментів, розуміння принципів інтерпретації отриманих даних та майстерності в розробці рекомендацій для організації освітньої траєкторії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика кількість наукових праць щодо навчання і розвитку дітей відповідно до різних нозологій протиставляється дефіциту інформації про особливості діяльності інклюзивно-ресурсних центрів та практики їх фахівців.

Про потребу у використанні комплексної системи оцінювання розвитку дитини за допомогою комплексу психодіагностичних методик WISC-IV, Leiter-3, Conners-3, PEP-3 та CASD в межах її обстеження в ІПЦ вперше зазначається авторським колективом навчально-методичного посібника «Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів» (М. Порошенко, А. Колупаєва, М. Ярошук, О. Таранченко, Л. Прохоренко, І. Гудим, О. Федоренко, Е. Данілавічюте, Ю. Рібцун, А. Мельник, О. Воробей, Г. Ярова, Ю. Заруденко, М. Болкун, В. Новосад, О. Макарук, Л. Самойленко, 2018).

Такий підхід зумовлено тим, що використання окремих психодіагностичних інструментів для дослідження психічних процесів дитини ризикує нівелювати можливість цілісності у системі оцінювання її розвитку. Крім того, виявляється неможливим відслідковування використання

психологами ІРЦ окремих психодіагностичних методик на предмет їх надійності, валідності та стандартизації. Відтак, подібна ініціатива з боку фахівців інклюзивно-ресурсних центрів під час обстеження дитини може обернутися результатами, які ставлять під сумнів свою достовірність і доцільність подальшої корекційно-розвиткової роботи в цілому.

З метою створення єдиної парадигми психологічної оцінки дітей, яка здійснюється в межах інклюзивно-ресурсного центру та комплексного обстеження різних сторін розвитку дитини, застосовується психодіагностичний інструментарій, який здатен виявляти об'єктивні чинники її розвитку та корелюватиме з рівнем навчальної успішності, опануванням навчальної програми і з рештою, з рівнем комфорту дитини в організованому для неї освітньому просторі.

Зазначений комплекс психодіагностичних методик дозволяє окреслити сильні сторони у розвитку дитини та окремі складові, що потребують корекції, а отже визначити напрямок розвитку освітнього процесу відповідно до потенційних можливостей дитини та її здібностей. Також, результати комплексного оцінювання є основою для створення індивідуальної програми розвитку дитини, що має особливі освітні потреби, командою психолого-педагогічного супроводу освітнього закладу, в якому організоване інклюзивне навчання для цієї дитини (Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти, наказ МОН України від 08.06.2018 р. №609).

Мета статті – представити результати інтерпретації психодіагностичного дослідження дитини з ненормативним розвитком за методикою Leiter-3 як приклад оформлення наративного звіту для практики діяльності команди фахівців інклюзивно-ресурсного центру.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання ліцензійних інструментів психодіагностики у роботі інклюзивно-ресурсних центрів свідчить на користь якості проведеного дослідження та оцінки, надійності та валідності результатів, їх відповідності світовим стандартам діагностики, а відтак можливості використання цих результатів іноземними фахівцями при потребі організації колекційної допомоги дитині. Проте, чільне місце у цьому процесі посідає проблема кваліфікованого використання даного інструментарію фахівцями ІРЦ. Йдеться про вміння практичних психологів мати навички та досвід в тонкощах інтерпретації отриманих в результаті проведення методики даних.

Однією із методик, що застосовується для оцінки невербального інтелекту та має широкий діапазон завдань, розподілених за рівнями складності є Leiter-3. Цей тест невербального інтелекту та когнітивних здібностей

призначений для категорії осіб віком від 3 до 75+ років. Дозволяє здійснити об'єктивну оцінку рівня інтелекту, бо не потребує вербальних навичок. Так, Leiter-3 у роботі з особами, що мають порушення мовлення, розлади аутистичного спектру, порушення слуху та інші супутні розлади є першочерговим у застосуванні.

Аналіз та інтерпретація результатів обстеження за методикою Leiter-3 передбачає ряд послідовних кроків: збір основної інформації про досліджуваного (історія хвороби, особливості поведінки, взаємин, навчальної успішності та інше); визначення загального рівня інтелекту; визначення окремих сумарних балів за субтести; аналіз показників рейтингової шкали, сумарних балів за профілями та різноманітних кількісних індексів індивідуальних когнітивних здібностей респондента. Реалізація усіх згаданих кроків відбувається за умови використання необхідних для проведення тестування матеріалів, поряд із заповненням протоколу тестування та підрахунку результатів (Г.Ройд, Л. Міллер, М.Помплан, К.Кох, 2013).

Для спрощення процедури обрахунку результатів тестування фахівці ІРЦ мають змогу користуватися двома он-лайн платформами, в межах роботи з якими результати діагностики автоматично генеруються у заповнений протокол обстеження дитини. Після отримання кількісних показників, психолог ІРЦ (з відповідною сертифікацією користувача комплектом методик) має здійснити інтерпретацію отриманих даних та оформити їх у нарративний звіт за результатами проходження тестування досліджуваним.

Структура нарративного звіту передбачає: мету діагностики та основні дані про респондента; результати тестування (кількісні показники); розширений аналіз результатів (якісна характеристика числових показників); аналіз показників експертної рейтингової шкали; підсумок та рекомендації.

Подані нижче матеріали не претендують на вичерпність, а лише представляють спробу оформлення зразку нарративного звіту за результатами проведення психодіагностичного обстеження дитини з ненормотиповим розвитком по методиці Leiter-3. Досліджуваний: хлопчик 10 років, що має діагноз «легка розумова відсталість», вчиться у 6 класі спеціальної школи.

Таблиця 1

Результати тестування				
Когнітивна батарея				
	Загальний бал	Рівень розвитку	Процентилі	Діапазон довірчого інтервалу
Невербальний	83	нижчий від	13	77-89

інтелект		середнього		
Фігура-фон	10	середній		
Доповнення форми	6	нижчий від середнього		
Класифікація та аналогії	7	нижчий від середнього		
Порядкова послідовність	5	низький		
Візуальні патерни	5	низький		
Батарея уваги/пам'яті				
Невербальна пам'ять	51	помірна затримка	<0,1	41-61
Прогресивна пам'ять	1	легка затримка		
Реверсивна пам'ять	0	помірна затримка		
Швидкість обробки інформації	79	низький	8	72-86
Стійкість уваги	7	нижчий від середнього		
Неконгруентний аспект невербального тесту Струпа	5	низький		
Конгруентний аспект невербального тесту Струпа	3	легка затримка		
Невербальний аспект Струпа	6	нижчий від середнього		

Загальний бал невербального інтелекту становить – **83**, що свідчить про нижчий від середнього рівень його розвитку. Показник процентильного рангу – **13**, що вказує на виконання досліджуваним завдань так само або краще, ніж результати 13% осіб його вікової категорії. Показники знаходяться у діапазоні довірчого інтервалу **77-89 балів**. Отже, 95% впевненості, що невербальний IQ є саме у таких межах.

Результати здійсненого аналізу субтестів, вказують на те, що досліджуваний найкраще (10 балів – середній рівень) впорався із завданнями «Фігура-фон». Відтак, ми можемо виокремити сильну сторону, що вказує на володіння навичками подолання базових візуальних перешкод та здатності до

перцептивного перемикавання. Найбільші труднощі виникли при виконанні завдань із субтесту «Реверсивна пам'ять» (0 балів) та «Прогресивна пам'ять» (1 бал). Тож, можна припустити, що у зоні розвитку можуть знаходитися обсяг послідовної пам'яті поряд із процесом зберігання інформації та її подальшої оцінки.

Більш детальну характеристику можна отримати проаналізувавши результати виконання завдань по кожному субтесту.

Когнітивна батарея:

- фігура-фон (10 балів) – середній рівень розвитку навичок пошуку прихованої фігури або образу всередині складного стимулу. Відтак, досліджуваний демонструє середній рівень розвитку здатності: до поділу цілого на частини та пошуку співвідношення частина/ціле (в тому числі виокремлення окремих складових із цілого контексту); огляду, розрізнення/впізнання об'єктів або стимулів, їх просторової організації; здатності концентруватися на пошуку заданого об'єкта, можливості утримувати в пам'яті його візуальний образ; подолання когнітивних перешкод, гнучкості/переключення, організованості та стриманості у процесі обробки поданої інформації;

- доповнення форми (6 балів) – нижчий від середнього рівень розвитку здатності впізнавати «цілий об'єкт» за його фрагментами, представленими у випадковій послідовності. Це є свідченням про нижчий від середнього рівень здатності досліджуваного до: поділу цілого на частини та пошуку співвідношення між ними; сприймання об'єктів або стимулів у контексті їх просторової організації; огляду, розрізнення/впізнання об'єктів; аналізу, переробки та можливості відтворення поданої інформації;

- класифікація та аналогії (7 балів) – нижчий від середнього рівень розвитку навичок категоризації об'єктів, що вказує на відповідний рівень здатності досліджуваного до: формування абстрактних понять та концепцій; здатності із частин утворити цілий образ; пошуку ознак для сортування об'єктів на певні категорії/класи/групи, а також розпізнавання аналогій та зразків здійснення такого поділу; розуміння правил сортування та сутності співвідношення між окремими об'єктами та їх групами; виокремлення окремих складових із цілого контексту; сприймання стимулів в сенсі їх просторової організації; гнучкості/переключення, організованості та стриманості у процесі обробки поданої інформації;

- порядкова послідовність (5 балів) – низький рівень розвитку навичок до логічного продовження ряду об'єктів, які мають логічний зв'язок із запропонованою низкою стимулів. Так, досліджуваний на відповідному рівні демонструє здатність до: встановлення послідовності у низці стимулів та розуміння закономірності їх впорядкування у цьому процесі; формування

абстрактних понять та концепцій; здатності із частин утворити цілий образ; розуміння правил сортування та сутності співвідношення між окремими об'єктами та їх групами; використання базових знань про утворення порядку/послідовності (від меншого до більшого і навпаки); огляду, розрізнення/впізнання об'єктів або стимулів, їх просторової організації; імпульсивності/стриманості у процесі обробки поданої інформації;

- візуальні патерни (5 балів) – низький рівень розвитку навичок до логічного продовження ряду об'єктів, які мають логічний зв'язок із запропонованою низкою стимулів. Так, досліджуваний на відповідному рівні демонструє здатність до: поділу цілого на частини та навпаки (утворення з частин один цілісний образ), а також пошук співвідношення частина/ціле; формування абстрактних понять та концепцій; розуміння правил та сутності співвідношення між окремими об'єктами; використання базових знань про утворення порядку/послідовності; огляду, розрізнення/впізнання об'єктів або стимулів; імпульсивності/стриманості у процесі обробки поданої інформації; аналізу, переробки та можливості відтворення поданого обсягу даних.

Батарея уваги/пам'яті:

- прогресивна пам'ять (1 бал) – легка затримка розвитку здатності до послідовного запам'ятовування, концентрації уваги та організованого стилю виконання завдань. Відтак, досліджуваному притаманні деякі труднощі щодо здатності: зберігати у короткочасній пам'яті певний діапазон матеріалу; утримувати увагу на оптимальному для виконання завдань рівні; долати когнітивні перешкоди; забезпечувати належний темп обробки поданої інформації;

- реверсивна пам'ять (0 балів) – помірна затримка розвитку здатності досліджуваного запам'ятовувати об'єкти та відтворювати їх у зворотній послідовності, а відтак вміння зберігати та оцінювати інформацію. Такий результат є свідченням суттєвих труднощів із виконанням завдань, що потребують збереження у короткочасній пам'яті певного діапазону інформації, з можливістю подальшої переробки та коректного відтворення; утримування концентрації уваги на оптимальному для виконання завдань рівні; можливості долати когнітивні перешкоди та забезпечувати належний темп обробки поданого матеріалу;

- стійкість уваги (7 балів) – нижчий від середнього рівень розвитку навичок візуального сканування об'єктів та моторної реакції для виконання швидких повторюваних моторних завдань. Так, досліджуваний на відповідному рівні демонструє здатність до: огляду, розрізнення/впізнання об'єктів або стимулів, їх просторової організації; здатності концентруватися на пошуку заданого об'єкта, можливості утримувати в пам'яті його візуальний образ;

подолання когнітивних перешкод, гнучкості/переключення, організованості та стриманості у процесі обробки поданої інформації;

- розподіл уваги: правильні відповіді (12 балів) – високий рівень розвитку здатності досліджуваного утримувати в активній пам'яті одночасно два або більше об'єктів та вимагає обробки відразу декількох блоків інформації; кількість помилок (12 балів) – високий рівень розвитку розподілу уваги, що вказує на відсутність серйозних розладів розподілу уваги, порушення моторних навичок та координації, тенденції працювати швидко та неуважно;

- невербальний ефект Струпа (6 балів) – нижчий від середнього рівень розвитку здатності досліджуваного до: огляду, розрізнення/впізнання об'єктів; аналізу, переробки та можливості відтворення поданої інформації; концентрації уваги на одночасно двох або більше стимулах та обробки відразу декількох блоків даних; візуального сканування об'єктів та моторної реакції для виконання швидких повторюваних моторних завдань; забезпечення належного темпу обробки інформації з можливістю швидкого переключення між стимулами.

Кількість помилок за конгруентний аспект невербального тесту Струпа (7 балів) – нижчий від середнього рівень розвитку здатності досліджуваного до подолання когнітивних перешкод; кількість помилок за неконгруентний аспект невербального тесту Струпа (6 балів) – нижчий від середнього рівень здатності досліджуваного помилятися, виконуючи найскладніші завдання субтесту. *Існує ймовірність недостовірності показнику, зважаючи втому досліджуваного та відповідну швидкість реакції.

Аналіз показників експертної рейтингової шкали.

Когнітивний/Соціальний розділ – 78 балів (процентильний ранг – 7 балів). Так, досліджуваному притаманний низький рівень розвитку мотивації та навичок міжособистісної взаємодії, необхідних для успішного виконання завдань (на рівні із 7% дітей його вікової категорії):

- увага (4 бали) – низький рівень розвитку концентрації, фокусування, зосередженості на завданні, стійкості до зовнішніх подразників, включення в роботу;

- організованість/контроль імпульсивності (6 балів) – нижчий від середнього рівень розвитку здатності планування перед початком виконання роботи, організованості, виключення зайвих дій, що заважають роботі, самостійного виконання завдань.

Емоції/регуляція – 81 бал (процентильний ранг – 10 балів), що свідчить про нижчий від середнього рівень розвитку емоційної чутливості, здатності регулювати ступінь прояву тієї чи іншої емоції(на рівні із 10% дітей його вікової категорії):

- енергійність та почуття (12 балів) – середній рівень розвитку здатності досліджуваного більш вдаватися до задоволення та енергійності на противагу втомі, бути впевненим, привітним, мати нейтральний емоційний стан;

- тривожність (6 балів) – нижчий від середнього рівень розвитку здатності почуватися впевнено, зосереджено, не вдаватися до хвилювань та стурбованості.

Особливої уваги вимагають характеристики (увага, організованість/контроль імпульсивності, тривожність), показники яких є меншими за 7 балів, що може свідчити про можливість клінічних проявів та порушень психічної сфери досліджуваного.

Підсумок та рекомендації.

Аналіз результатів проведеного обстеження надає можливість зробити висновок про те, що досліджуваний має нижчий від середнього рівень невербальних інтелектуальних здібностей, помірну затримку розвитку невербальної пам'яті та низький рівень здатності до швидкої обробки інформації.

Сильною стороною когнітивної сфери досліджуваного є середній рівень розвитку навичок подолання базових візуальних перешкод та здатності до перцептивного перемикавання, що дозволяє справлятися із завданнями пошуку прихованої фігури або образу всередині складного стимулу. Відтак, дитина демонструє середній рівень розвитку здатності до поділу цілого на частини та пошуку співвідношення частина/ціле (в тому числі виокремлення окремих складових із цілого контексту); огляду, розрізнення/впізнання об'єктів або стимулів, їх просторової організації; здатності концентруватися на пошуку заданого об'єкта, можливості утримувати в пам'яті його візуальний образ; подолання когнітивних перешкод, гнучкості/переключення, організованості та стриманості у процесі обробки поданої інформації.

Рекомендовано проведення до обстеження та здійснення більш глибокого аналізу функціонування процесів пам'яті та уваги, оскільки існують прояви ознак розладу дефіциту уваги та гіперактивності. Таке припущення підкріплюється низькими показниками окремих когнітивних субтестів та субтестів уваги/пам'яті у сукупності з відносно низькими стандартними балами когнітивного/соціального складника експертної рейтингової шкали (увага – 4 бали; організованість/контроль імпульсивності – 6 балів). Варто враховувати, що фактор схильності до відволікання міг суттєво вплинути на результати діагностики та вказати на низький когнітивний потенціал. Тож, подальший вектор обстеження дитини може бути спрямований на диференційну діагностику РДУГ та супутніх проблем. Також, слід звернути увагу на додаткове

дослідження рівня тривожності дитини (6 балів за показниками експертної рейтингової шкали).

Висновки. Можливість проведення якісної психологічної діагностики в межах інклюзивно-ресурсного центру – потужний ресурс підтримки дитини з особливими освітніми потребами на шляху організації для неї оптимальної освітньої траєкторії. Практика функціонування мережі ІПЦ в Україні має лише дворічний досвід і потребу в постійному налагодженні механізму своєї роботи починаючи від матеріально-технічної бази і завершуючи підвищенням рівня кваліфікації усіх педагогічних працівників. Використання міжнародних стандартів психодіагностики у проведенні комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку, акцентуванні уваги на сильних сторонах та здібностях дитини, орієнтація на нові підходи в розробці корекційно-розвиткових занять суттєво наближує освітню галузь до успішної реалізації запланованих реформ.

Перспективи подальшого дослідження. З метою методичної підтримки процесу психологічного оцінювання дитини фахівцями ІПЦ передбачається розробка відповідних зразків оформлення результатів обстеження за методиками WISC-IV, Conners-3, PEP-3 та CASD.

Література

1. Гейл Х. Ройд, Люсі Дж. Міллер, Марк Помплан та Кріс Кох. Міжнародна шкала продуктивності Лейтера. Третє видання. К.: 2013. 239 с.

2. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.

3. Про затвердження положення про інклюзивно-ресурсний центр : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2017 р. №545 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №617 від 22.08.2018 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF> (дата звернення: 27.03.2019 р.).

4. Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ М-ва освіти і науки України від 08.06.2018 р. №609. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 27.03.2019 р.).

References

1. Heil Kh. Roid, Liusi Dzh. Miller, Mark Pomplan, Kris Kokh. (2013). *Mizhnarodna shkala produktyvnosti Leitera. [Leiter International Performance Scale. Third edition].* Tretie vydannia. K. [in Ukrainian].

2. Orhanizatsiino-metodychni zasady diialnosti inkluzyvno-resursnykh tsentriv. (2018). in Poroshenko, MA (Ed.) [*Organizational and methodological principles of the activity of inclusive resource centers*]. Navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv [in Ukrainian].

3. On Approval of the Regulation on the Inclusive Resource Center: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated No. 545 (2017, July 2). (as amended in accordance with the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 617 (2018 August 22). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF> (accessed 27 March 2019) [in Ukrainian].

4. On approving an exemplary provision on the team of psychological and pedagogical support of a child with special educational needs in the institution of general secondary and pre-school education: the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 609 (2018, June 8). URL: <https://mon.gov.ua/ua/nra/rozatverdzhennua-rrimirnogo-rolozhennua-rro-komandu-rsihologo-redagogishnogo-surovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-rotrebami-v-zakladi-zagalnoui-serednoui-tadoshkilnoui-osviti> (accessed 27 March 2019) [in Ukrainian].

Holentovska O. S.

Application of leiter-3 in the practice of comprehensive assessment of child development

The problem of a comprehensive psychological and pedagogical assessment of child development as a basic function of activity of the inclusive resource center's team of specialists is analyzed in the article. The basic principles and vectors of the inclusive resource center's work in respect of the child, who has special educational needs, such as: the possibility of early assistance (from the age of two); respect for individual peculiarities of the child and the priority of their interests; preventing discriminatory processes and violation of the children's rights and their parents; non-disclosure of confidential information; identifying the special educational needs of the child, the strengths of their personality; developing recommendations for further inclusive education; ensuring the provision of systemic qualified support to them, as well as to the parents and pedagogical staff of the educational institution where they study or will study, are considered.

A brief review of the legal and regulatory framework, which determines the procedure for conducting a comprehensive survey within the activity of the inclusive resource center, is done. It is emphasized that psychological assessment of children is carried out in accordance with the international standards of psychodiagnostics in all inclusive resource centers in Ukraine, in particular, intelligence tests, screening scale of autism spectrum disorders, individual psychoeducational assessment of children with autism spectrum disorders according to TEACCH methodology, differential

diagnosis of attention deficit disorder and hyperactivity, along with related problems are used.

The focus of scientific research is the peculiarities of conducting a psychodiagnostic survey basing on the test of non-verbal intelligence and cognitive abilities LEITER-3. An example of handling the interpretation of the data based on the results of such diagnostics is also given. A number of problematic issues that require further thorough theoretical and practical scientific research are outlined.

Key words: *team activity, comprehensive assessment of development, inclusive resource center, intelligence tests, non-verbal cognitive abilities.*

Голентовська Ольга Святославівна – кандидат психологічних наук, завідувач ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти (Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради;

Holentovska Olha – PhD of psychology, Head of the Inclusive Education Support Resource Center (Public Institution «Zhytomyr Regional Institute of Postgraduate Teacher Education» Zhytomyr Regional Council).

УДК 159.923.3

DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2019-50-3-1-85-97>

Добровольська Н.А.

КОГНІТИВНО-ОСОБИСТІСНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ ОБДАРОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

ORCID: 0000-0002-8786-4316

У статті розкрито можливості застосування системно-інтегрованого підходу до вивчення проблеми обдарованості особистості на різних етапах її онтогенезу. Зокрема, з позицій системно-інтегрованого підходу виявлена загальна структура психорегулюючих компонентів обдарованої особистості. Розглянута структура соціально-психологічних проявів обдарованої особистості і визначено їх внесок у загальну регуляцію навчальної діяльності; виявлена ієрархія домінуючих цінностей і мотивів обдарованих підлітків і визначена типологія обдарованих дітей з розкриттям змістовних і структурних характеристик кожного з типів; сформульовані психодіагностичні критерії особистісних характеристик, які сприяють регуляції навчальної діяльності і показана значимість ціннісних орієнтацій для оптимального розкриття здібностей обдарованих учнів; розроблено спеціальну програму соціально-психологічного супроводу процесу становлення обдарованої